

Record aantal Russen wil ontspanning

Jan Limbeek

De verkiezing van Donald Trump tot president van de Verenigde Staten is in Rusland met gejuich ontvangen. Zowel de gewone bevolking als de media en politici zijn enthousiast en zien de toekomstige betrekkingen met het Westen met optimisme tegemoet. Dit blijkt onder meer uit een opinieonderzoek van het onafhankelijke Levada Centrum*.

Meer dan de helft van de Russen verwacht na de overwinning van Trump een verbetering van de Russisch-Amerikaanse betrekkingen. Tabel 1 laat zien dat een recordniveau van 71 procent van de respondenten voor uitbreiding van de politieke, culturele en economische betrekkingen met westerse landen is.

Tabel 1 Welk overheidsbeleid t.a.v. het Westen zou u het liefst zien?

	apr.97	nov.99	mar.00	nov.14	mar.15	jul.15	nov.16
Toenadering: uitbreiding economische, politieke en culturele relatie	67	69	76	57	60	50	71
Verwijdering: beperking relaties	16	13	14	30	29	37	17
Moeilijk te zeggen	17	18	11	14	11	14	12

Bron: [Levada Centrum](#), 29 november 2016

Toch is de opstelling van de Russische bevolking tegenover het Westen minder welwillend dan de vraag van tabel 1 suggereert, omdat de vraagstelling uitnodigt tot het geven van een positief antwoord. Zelfs op het dieptepunt in juli 2015 zei een meerderheid van de respondenten een betere relatie met het Westen te willen. De vraag zou zinvoller zijn als er ook kosten worden genoemd. Bijvoorbeeld: zou u ten bate van een betere relatie met het Westen iets willen opgeven. En zo ja, hoeveel dan? In augustus 2016 wilde bijvoorbeeld slechts 21 procent van de respondenten concessies doen om onder de sancties uit te komen. Zie: [Toenemende desinteresse](#).

De vraagstelling is dus gekleurd, maar de verandering in de antwoorden - de trend - is wel degelijk interessant. Het lijkt erop dat op dit punt de stemming onder de bevolking weer het niveau van vóór de annexatie van de Krim (maart 2014) heeft bereikt. Vergeleken met de antwoorden van juli 2015 is het huidige resultaat erg positief: het aantal voorstanders van een goede relatie met het Westen is met bijna de helft

* Het onderzoek vond plaats tussen 18 en 21 november op basis van een representatieve steekproef onder 1.600 Russen van 18 jaar en ouder uit 137 woonplaatsen verspreid over stedelijk en landelijk Rusland. De respondenten werden thuis ondervraagd door middel van een persoonlijk interview. Het is de bedoeling dat het onderzoek de mening van alle Russen weergeeft.

toegenomen (21 procentpunt) en het aantal tegenstanders ruimschoots gehalveerd (min 20 procentpunt).

Trump wil een goede relatie met Rusland, zoals ook breed is uitgemeten in de Russische media. Men zou dus kunnen denken dat de onderlinge relatie verbeterd kan worden zonder dat Rusland iets hoeft toe te geven. Dit betekent een hogere status voor Rusland en meer welvaart tegen geen of geringe kosten. Welke Rus wil dit niet? In de woorden van plaatsvervangend directeur van het Levada Centrum Aleksej Grazjdankin: 'Er is in de maatschappij behoefte aan normalisering van de betrekkingen ... maar het initiatief moet uitgaan van het Westen ...'

Het lijkt duidelijk dat de verkiezing van Donald Trump de positieve omslag verklaart. Dit valt ook te concluderen uit tabel 2 en 3. Voorheen dachten de Russen aanmerkelijk slechter over de VS dan over de EU, naar eind november was het verschil bijna verdwenen.

Tabel 2 Hoe staat U nu in het algemeen tegenover de VS?

	2014		2015					2016					
	XI	I	III	V	VII	IX	XI	I	III	V	VII	IX	XI
Erg goed	1	2	2	1	3	2	2	2	2	1	2	2	2
Hoofdzakelijk goed	17	11	17	14	16	19	19	21	23	18	23	21	26
Hooftzakelijk slecht	42	42	38	41	39	41	46	39	42	47	42	44	40
Erg slecht	32	39	35	32	31	27	24	26	22	23	24	20	16
Moeilijk te zeggen	9	7	8	12	11	12	10	13	10	11	9	13	16

Bron: [Levada Centrum](#), 29 november 2016

Tabel 3 Hoe staat U nu in het algemeen tegenover de EU?

	2014		2015					2016					
	XI	I	III	V	VII	IX	XI	I	III	V	VII	IX	XI
Erg goed	2	2	2	2	3	2	3	1	2	1	2	2	2
Hoofdzakelijk goed	24	18	23	24	23	23	26	26	26	24	27	25	29
Hooftzakelijk slecht	41	43	38	38	41	39	45	39	41	46	41	41	39
Erg slecht	22	28	26	21	21	21	15	19	19	16	20	17	15
Moeilijk te zeggen	12	9	11	16	13	14	11	14	12	14	10	15	16

Bron: [Levada Centrum](#), 29 november 2016

Een nadere bestudering van tabel 1 enerzijds en de tabellen 2 en 3 anderzijds laat zien dat weliswaar een grote meerderheid van de Russen voor verbetering van de relatie met het Westen is, maar tegelijkertijd staat een meerderheid niet positief tegenover de VS en de EU. Ook in november 2016 dacht slechts een duidelijke minderheid van 3 op de 10 respondenten (hoofdzakelijk) goed over de VS en de EU. Vóór de verkiezing van Trump was dit nog minder.

De meeste Russen staan dus nog steeds negatief tegenover de VS en de EU. In november 2016 ging het om respectievelijk 56 en 54 procent van de respondenten. In

november 2014 dachten 74 en 63 procent negatief over de VS en de EU. Daarna verbeterden de cijfers heel geleidelijk. In november 2015 waren de cijfers respectievelijk 70 en 60 procent en in september 2016 64 en 58 procent.

Volgens directeur Igor Boenin van het Centrum voor Politieke Technologie is er geen tegenstelling in de wens de relatie met het Westen te verbeteren en de negatieve houding ten aanzien van de VS en de EU. De meeste Russen zien volgens hem het Westen als vijand, maar vinden desondanks dat je daar best mee kunt samenwerken.

Aanvankelijke desinteresse

Opmerkelijk is dat de Russen vóór de verkiezingen weinig geïnteresseerd waren in de Amerikaanse presidentsstrijd. Bovendien gaf slechts 38 procent van de respondenten aan dat voor Rusland een overwinning van Trump beter zou zijn. Zelfs de 15 procent van de respondenten die de Amerikaanse verkiezingen aandachtig volgt, was nauwelijks enthousiaster over Trump: 41 procent had liever hem als nieuwe Amerikaanse president, maar een groter deel (49 procent) wist het niet. En van degenen die de campagne nauwelijks volgden vond 88 procent het moeilijk antwoord te geven.

Tabel 1 Volgt u de Amerikaanse campagne?

	aug.16	okt.16
Aandachtig	12	15
Een beetje	73	76
Nooit van gehoord	15	9

Tabel 2 Is voor Rusland een overwinning van Trump of Clinton beter?

	aug.16	okt.16
Donald Trump	35	38
Hillary Clinton	13	9
Moelijk te zeggen	52	52

Opm. Onderzoeksdatum: 21 - 24 oktober 2016. Bron: [Levada Centrum](#), 7 november 2016

Kansen voor een reset

Sinds het aantreden van George Bush senior begin 1989 streeft iedere nieuwe Amerikaanse president ernaar de betrekkingen met Rusland te verbeteren. In de vorige eeuw lukte dit omdat Rusland duidelijk de veel zwakkere van de twee was. Het Amerikaanse beleid hinkte destijds op twee gedachten: zo veel mogelijk profiteren van de Russische zwakte of het land helpen en blijven respecteren. De achtergrond van beide - tegenovergestelde - lijnen was dat Rusland niet tot in lengte der jaren zwak zou blijven.

Deze eeuw werd Poetins Rusland steeds sterker en zelfbewuster. Terwijl tot en met 2004 het Russische BBP kleiner was dan dat van Nederland (in dollars), is het BBP van Rusland sinds 2008 bijna twee keer zo groot. Deze verhouding blijft in de toekomst, naar verwachting van het IMF, hetzelfde. Alleen in de periode 2011 - 2014 was Rusland relatief nog rijker, omdat de Russische economie toen ruim twee keer

groter was door het dubbele effect van Nederlandse stagnatie en Russische groei van de economie en de roebelkoers. Op het hoogtepunt in 2013 was de omvang van het Nederlandse BBP volgens het IMF 881 miljard dollar en het Russische BBP 2.231 miljard dollar.

Ondanks de goede voornemens in Amerika lukte het deze eeuw niet om een goede relatie met Rusland vol te houden. Denk aan Obama's reset. Misschien is een goede relatie niet mogelijk als Rusland niet zwak is. Als een goede relatie met Rusland gebaat of zelfs afhankelijk is van een ondergeschikte positie van Rusland, is de vraag gerechtvaardigd waarom de nieuwe republikeinse regering van Donald Trump meer succes zou hebben.

Aan de positieve kant zijn er ten minste drie gunstige voortekenen te noemen waarom het ditmaal anders zou kunnen zijn. Ten eerste lijkt het erop dat de persoonlijkheid van Trump ervoor kan zorgen dat in een onderling contact met Poetin knopen doorgehakt kunnen worden. Een beetje zoals Gorbatsjov en Reagan met elkaar omgingen. In de Russische media wordt er over gespeculeerd dat Trump en Poetin vrienden zouden kunnen worden.

Ten tweede zegt Trump al jaren de persoon en het beleid van Poetin te bewonderen. Dan is het niet moeilijk meer om Rusland een plekje in de zon te gunnen. Rusland hunkert ernaar serieus genomen te worden op het wereldtoneel.

Ten derde zal Trump, gezien zijn uitspraken, zich heel weinig laten tegenhouden door morele overwegingen. Rusland vindt morele overwegingen eveneens secundair. Dan kunnen beide landen elkaar makkelijker vinden, in Syrië bijvoorbeeld.

Internationale positie

Tabel 6 laat zien dat een grote meerderheid van de respondenten de Russische rol cruciaal vindt bij de oplossing van internationale problemen. Vergeleken met 2014 en 2015 is er weinig veranderd. In de jaren hiervoor stelde men zich iets, maar niet veel, bescheidener op. De verkiezing van Trump heeft dit niet echt veranderd, maar als hij de Russische gevoelens erkent, zou zijn populariteit nog veel groter kunnen worden.

Tabel 6 Welke rol speelt Rusland bij de oplossing van internationale problemen?

	nov.10	nov.11	mar.14	mar.15	nov.16
Beslissend	9	7	11	11	13
Tamelijk belangrijk	53	44	56	57	57
Niet erg belangrijk	27	34	26	24	21
Klein	8	11	3	5	5
Geen enkele rol					2
Moeilijk te zeggen	3	4	3	4	3

Bron: [Levada Centrum](#), 29 november 2016

De Russische bevolking hoopt en verwacht een betere relatie met het Westen, maar met name de houding tegenover de NAVO, zoals blijkt uit de tabellen 7 en 8, laat zien dat de liefde nog niet erg diep zit. De verkiezing van Trump heeft de gevoelens van argwaan nog niet echt verminderd.

Tabel 7 Hebben NAVO-landen reden om bang te zijn voor Rusland?

	apr.97	apr.00	feb.02	apr.06	apr.07	jun.08	mar.14	nov.15	nov.16
Zeker	11	8	7	9	7	12	14	13	10
Grotendeels wel	16	20	22	25	21	21	30	26	27
Grotendeels niet	32	38	38	37	33	36	30	30	29
Zeker niet	27	19	20	20	24	24	15	21	23
Moeilijk te zeggen	13	14	14	9	15	8	10	10	10

Bron: [Levada Centrum](#), 29 november 2016

Tabel 8 Heeft Rusland reden om bang te zijn voor de NAVO-landen?

	apr.97	apr.00	feb.02	apr.06	apr.07	jul.08	mar.14	nov.15	nov.16
Zeker	26	16	14	15	14	23	17	16	15
Grotendeels wel	34	38	42	43	35	39	45	38	42
Grotendeels niet	18	25	23	26	27	21	22	26	24
Zeker niet	9	7	7	8	8	8	5	10	7
Moeilijk te zeggen	13	14	14	9	16	10	11	11	12

Bron: [Levada Centrum](#), 29 november 2016

[Terug naar 'Achtergrond'](#)